

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2013

YEARBOOK

2013

ГОДИНА 4

VOLUME IV

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2013
YEARBOOK
2013

ГОДИНА 4

VOLUME IV

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот

проф. д-р Јованка Денкова

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Лилјана Колева Гудева
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Махмут Челик
Доц. д-р Ранко Младеноски
М-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Димова
Вонр. проф. Луси Караниколова
Доц. д-р Толе Белчев
Доц. д-р Билјана Ивановска
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Марија Леонтиќ
Доц. д-р Марија Кусевска
Доц. д-р Марија Кукубајска
Виш лектор м-р Снежана Кирова
М-р Весна Коцева

Главен уредник

Доц. д-р Билјана Ивановска

Одговорен уредник

Доц. д-р Нина Даскаловска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Доц. д-р Марија Кукубајска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Liljana Koleva – Gudeva, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Mahmut Chelik, Ph.D.
Ass. Prof. Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M.Sc.

Editorial staff

Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Asoc. Prof. Lusi Karanikolova Ph.D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Leontic, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kusevska, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kukubajska Ph.D.
Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.

Editor in chief

Ass. Prof. Nina Daskalovska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska–Atanasovska
(Macedonian)
Ass. Prof. Marija Kukubajska, Ph.D.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Address of editorial office

Goce Delcev University–Stip
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10A
PO box 201, 2000 Stip
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

д-р Билјана Ивановска д-р Јаготка Стрезовска СИНТАКСИЧКАТА СТРУКТУРА НА ГЛАГОЛИТЕ СО ПРИЗНАКОТ „ЕМОЦИОНАЛНОСТ“ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Бiljana Ivanovska, Ph.D. Jagotka Strezovska, Ph.D. THE SYNTACTIC STRUCTURE OF THE VERBS WITH THE FEATURE “EMOTIONALITY” IN THE CONTEMPORARY GERMAN AND MACEDONIAN LANGUAGE	7
д-р Билјана Ивановска д-р Нина Даскаловска ПРЕГЛЕД И КЛАСИФИКАЦИЈА НА ГЛАГОЛИТЕ ШТО ИСКАЖУВААТ ПСИХИЧКА СОСТОЈБА ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Бiljana Ivanovska, Ph.D. Nina Daskalovska, Ph.D. OVERVIEW AND CLASSIFICATION OF VERBS EXPRESSING PSYCHOLOGICAL STATE IN CONTEMPORARY GERMAN AND MACEDONIAN LANGUAGE	15
д-р Дејан Методијески Костадин Голаков КУРСЕВИТЕ ЗА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ КАКО ФАКТОР ЗА ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА СЕЗОНА Dejan Metodijeski, Ph.D. Kostadin Golakov FOREIGN LANGUAGE COURSES AS A FACTOR FOR PROLONGATION OF THE TOURIST SEASON	23
м-р Ева Ѓорѓиевска КОНЦЕПТОТ НА НАРАТИВЕН ИДЕНТИТЕТ КАЈ ПОЛ РИКЕР И НЕГОВАТА ПРИМЕНЛИВОСТ НА ДЕЛОТО НА МАРСЕЛ ПРУСТ Eva Gjorgjievсka, M.A. THE CONCEPT OF NARRATIVE IDENTITY IN PAUL RICOEUR AND ITS APPLICABILITY ON MARCEL PROUST’S WORK	29
доц. д-р Фадил Хоџа СУЛТАНИ ПОЕТИ ОД 16 ВЕК И НИВНАТА ПОЕЗИЈА Fadil Hodza, PhD SULTANS POETS IN THE XVI CENTURY AND THEIR POETRY	39
Ивана Митева ПРИЧИНИ ЗА КОРИСТЕЊЕ ТЕХНОЛОГИЈА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК Ivana Miteva REASONS FOR USING TECHNOLOGY IN THE ENGLISH LANGUAGE CLASSROOM	49

- м-р Јане Јованов**
ЛИНГВИСТИЧКИОТ РЕЛАТИВИЗАМ ПРЕКУ ПРЕГЛЕДОТ НА
ЕУФЕМИЗМИ И ПРИНЦИПИТЕ НА НОВОГОВОРОТ ВО „1984“
Jane Jovanov, M.A.
LINGUISTIC RELATIVISM THROUGH A REVIEW OF
EUPHEMISMS AND THE PRINCIPLES OF NEWSPEAK IN “1984” 55
- проф. д-р Блаже Китанов**
РАСКАЗИТЕ И ПАТОПИСИТЕ НА АЦО ШОПОВ
Ph.D Blaze Kitanov
STORIES AND TRAVELOGUE NOTES OF ACO SHOPOV 63
- д-р Ранко Младеноски**
ОДНОСОТ НА МАКЕДОНИСТИТЕ ОД 19 ВЕК
КОН АНТИЧКА МАКЕДОНИЈА
Ranko Mladenoski, Ph.D.
THE POSITION OF 19TH CENTURY
MACEDONIAN REFORMERS ON ANCIENT MACEDONIA 73
- д-р Марија Леонтиќ**
СЕМАНТИКАТА НА ТУРСКИОТ СУФИКС
-џи/-чи /-CI/ (-c1, -c1, -cu, -cū, -ç1, -ç1, -çu, -çü)
ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Leontic, Ph. D.
THE SEMANTICS OF THE TURKISH SUFFIX
-џи/-чи /-CI /(-c1,-c1,-cu,-cū,-ç1,-ç1,-çu,-çü)
IN THE TURKISH AND IN THE MACEDONIAN LANGUAGE 83
- д-р Луси Караниколова-Чочоровска**
ЗА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РОМАНОТ
„ЗОНА ЗАМФИРОВА“ ОД СТЕВАН СРЕМАЦ
Lusi Karanikolova-Chochorovska, Phd
ON THE TRADITION AND MENTALITY IN THE NOVEL
„ZONA ZAMFIROVA“ BY STEVAN SREMAC 93
- доц. д-р Махмут Челик**
ЖИВОТНОТО ДЕЛО НА ШУКРИ РАМО (1918-1988)
Mahmut Celik, PhD
THE LIFEWORK OF THE WRITER SHUKRI RAMO 103
- м-р Марија Крстева**
ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА ДЕНЕС – ДАЛИ „ЛОКАЛНОТО“ Е НОВОТО „ГЛОБАЛНО“?
Marija Krteva, MA
IS THE “LOCAL” THE NEW “GLOBAL”? 109
- д-р Марија Кусевска**
СТЕКНУВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА
Marija Kusevska, PhD
DEVELOPING PRAGMATIC COMPETENCE 113

м-р Марија Тодорова м-р Весна Коцева АНКЕТАТА КАКО МЕТОД ЗА НАУЧНО ИСТРАЖУВАЊЕ Marija Todorova, M.A. Vesna Kocева, M.A. SURVEY AS A SCIENTIFIC RESEARCH METHOD	121
Моника Ценова УПОТРЕБАТА НА КОНЦЕПТУАЛНАТА МЕТАФОРА КАКО ПРОМОТОР НА ВЕСТИ ВО НАСЛОВИТЕ НА МАКЕДОНСКИТЕ И АМЕРИКАНСКИТЕ ВЕСНИЦИ Monika Cenova THE USE OF CONCEPTUAL METAPHOR AS A NEWS STORY PROMOTER IN MACEDONIAN AND AMERICAN NEWSPAPER HEADLINES	131
м-р Надица Маркоска ЛЕКСИКАТА ВО ФУДБАЛОТ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК Nadica Markoska, M.A. FOOTBALL LEXICON OF ITALIAN LANGUAGE	139
м-р Наталија Поп Зариева ФИКЦИЈА ИЛИ РЕАЛНОСТ: ПОПУЛАРНАТА КУЛТУРА НА 21 ВЕК И ПОСТМОДЕРНАТА ЛИТЕРАТУРА Natalija Pop Zarieva, M.A. FICTION OR REALITY: POPULAR CULTURE OF 21 st CENTURY AND POSTMODERN LITERATURE	149
д-р Нина Даскаловска д-р Билјана Ивановска РАЗВИВАЊЕ НА ВЕШТИНИТЕ НА ЧИТАЊЕ Nina Daskalovska, Ph.D. Biļjana Ivanovska, Ph.D. DEVELOPING READING SKILLS	155
доц. д-р Марија Емилија Кукубајска Фросина Јованова ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА СПОРЕДБА: АМЕРИКАНСКАТА БИТ КУЛТУРА СОЦИЈАЛНО АКТИВИРАНА ОД ПОСТМОДЕРНИЗМОТ Marija Emilija Kukubajska, PhD Frosina Jovanova INTERDISCIPLINARY COMPARISON: THE AMERICAN BEAT CULTURE SOCIAЛLY ACTIVATED BY POST-MODERNISM	161
проф. д-р Виолета Димова Габриела Николовска ЕТИЧКИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО БАЈКИТЕ ОД БРАЌАТА ГРИМ Violeta Dimova, Ph.D. Gabriela Nikolovska ETHICAL VALUES IN THE GRIMM BROTHERS' FAIRY TALES	173

- проф. д-р Димова Виолета**
Гордана Николовска
ВТОР СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ – АСПЕКТИ И
УСЛОВИ ЗА НЕГОВО ИЗУЧУВАЊЕ
Ph.D. Dimova Violeta
Gordana Nikolovska
SECOND FOREIGN LANGUAGE IN CONTEMPORARY EDUCATION:
ASPECTS AND CONDITIONS FOR ITS ACQUISITION 179
- м-р Драгана Кузмановска**
м-р Биљана Петковска
Весна Ничева
УСПЕШЕН ТРАНСФЕР НА ПОГОВОРКИТЕ И
ПОСЛОВИЦИТЕ ОД ЕДЕН ВО ДРУГ ЈАЗИК
M.A. Dragana Kuzmanovska
M.A. Biljana Petkovska
Vesna Nicheva
SUCCESSFUL TRANSFER OF PROVERBS AND SAYINGS
FROM ONE LANGUAGE INTO ANOTHER 183
- м-р Јована Караникиќ**
ИМИЊАТА ОД СТРАНСКО ПОТЕКЛО КАКО КУЛТУРНИ РЕФЕРЕНЦИ ПРИ
ПРЕВОД НА КНИЖЕВНИ ТЕКСТОВИ
Jovana Karanikik, MA
THE NAMES OF FOREIGN ORIGIN AS CULTURAL REFERENCES IN THE
TRANSLATION OF LITERARY TEXTS 191
- м-р Снежана Кирова**
КАКОВ НАСТАВНИК ВСУШНОСТ САКАМЕ
Snezana Kirova
WHAT KIND OF A TEACHER DO WE ACTUALLY WANT 201
- м-р Татјана Уланска**
м-р Весна Коцева
ПРОФИЛОТ НА ИДНИОТ ПРЕВЕДУВАЧ И ТОЛКУВАЧ ВО ПРЕСРЕТ
НА ВЛЕЗОТ НА МАКЕДОНИЈА ВО ЕУ
Tatjana Ulanska, M.A.
Vesna Koceva, M.A.
THE PROFILE OF THE FUTURE TRANSLATOR AND INTERPRETER
IN THE ACCESSION PROCESS OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA
IN THE EUROPEAN UNION 207

Оригинален научен труд
Original research paper

ЛЕКСИКАТА ВО ФУДБАЛОТ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК

м-р **Надица Маркоска**¹

Апстракт

Фудбалот е најпопуларниот и најпрактикуван спорт во Италија, дел од италијанската култура и италијанското секојдневие. Тој претставува еден општествен, економски и лингвистички феномен: има своја посебна лексика која ја употребуваат оние кои се занимаваат со овој спорт, милиони фанови ширум Италија, но исто така не е непозната и за оние кои не пројавуваат посебен интерес за фудбалот, затоа што тие живеат во такво опкружување каде што постојано се зборува на тема фудбал.

Во фудбалската терминологија се користат термини од разни науки, а исто така голем дел од фудбалските термини навлегле и во употреба на секојдневниот јазик.

Модерниот јазик е мешавина од странски изрази, дијалекти, кратенки, зборови од разговорниот јазик употребени во сосема поинакво значење, неологизми, видеоизменети зборови и сл. Искуствата покажуваат дека да се познава и да се научи еден странски јазик не значи само да се совладаат граматичките правила и лексичкото богатство регистрирано во речниците, туку значи да се научи да се користат на соодветен начин различните регистри на тој јазик, да се развијат комуникативните способности во социолингвистичка и прагмалингвистичка смисла.

Предмет на проучување на овој труд се лексичките единици во италијанската фудбалска терминологија, со посебен осврт на заемките од англискиот јазик.

Клучни зборови: *фудбал, лексика, заемки, изведени зборови, кратенки, апелативи.*

FOOTBALL LEXICON OF ITALIAN LANGUAGE

Nadica Markoska, M.A.²

Abstract:

Football is the most popular sport in Italy and is an important feature of Italian culture. Football in Italy is a social, economic and linguistic

¹) Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

²) Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip

phenomenon, which has its own vocabulary used by those involved in the sport. This of course includes millions of fans across Italy but it is also widely used among those who do not have a special interest in the sport because they live in an environment where football is a common topic of conversation. In football's terminology, terms from various sciences are used and many football terms are used in everyday language. Modern Italian language is a mixture of foreign expressions, dialects, abbreviations, words of spoken language used in a different context, neologisms, modified words etc. Experience shows that to truly master a foreign language means not only to learn the grammatical rules and vocabulary registered in the dictionaries, but it also requires one to learn how to use properly the different registers of a language in order to develop communicative skills in both the sociolinguistic and pragmatically linguistic sense. The subject of this paper are the lexical units in the Italian football terminology with special reference to words loaned from the English language.

Key words: *football, lexicon, loanwords, derivate words, abbreviations, appellatives.*

Вовед

Јазикот во фудбалот претставува интересен јазик на дадената професија кој служи за разбирање и комуникација меѓу сите објекти кои земаат учество во комуникацијата во фудбалот. Фудбалскиот јазик располага со своја специјализирана лексика која во најголем број е преземена од англискиот јазик, но исто така фудбалската терминологија се заснова и на разговорниот јазик, како и на јазикот на други функционални стилови и потстилови. Јазикот во фудбалот го користат стручни лица кои се занимаваат со овој спорт, но исто така и групи на луѓе со различен степен на образование, различни дејности и различни комуникативни цели. Неговата цел не е само да ги информира читателите и гледачите, туку и да ги инспирира, да ги приврзе, како и да ги вклучи директно во спортскиот настан. Затоа се користат голем број стилски фигури кои имаат функција да го привлечат вниманието на читателите или гледачите и да побудат силни емоции кај истите.

Во италијанскиот јазик можеме да констатираме дека јазикот во фудбалот се јавува уште со појавата на првите праигри од кои се развил денешниот фудбал, меѓутоа вистинската фудбалска терминологија почнува да се создава со пренесувањето на фудбалот во Италија од Англија во периодот на втората половина на 19 век.

1. Фудбалот – национален идентитет во Италија

Фудбалот претставува еден од најважните феномени на современото општество, а особено во Италија фудбалот е без сомнение најпопуларен

спорт и претставува дел од италијанската култура и секојдневието на Италијанците.

Италијанците се разликувале од останатите народи, според критичарот од Пескара, Енио Флајано, по тоа што не пројавувале интерес за општествените вредности и по нивната заинтересираност за сè она што е „бескорисно“. Италија била синоним за земја која живее за лотариите, за фудбалот, за музиката и за одморот.

Фудбалот во Италија бил непознат за ниските општествени класи. За разлика од британскиот фудбал и фудбалот во другите европски држави, италијанскиот фудбал бил карактеристичен само за богатиот општествен слој. Помеѓу фудбалерите и управителите на оваа спортска игра фигурирале млади претприемачи, трговци, како и студенти. Присуството на студентите го потврдува фактот за високиот социјален статус на фудбалот. Имено, во тоа време само мал процент од младите студирале на факултет. Спортистите во тоа време имале високо образование, фудбалот се сметал за интелегентен спорт, а фудбалерите имале доста високи манири на однесување.

За време на големите фудбалски натпревари улиците, хотелите, јавните локали, рестораните биле посебно раздвижени. Публиката чувствувала задоволство, изведувала разни кореографии со знамиња и музичка придружба. Навивачите, пак, претставуваат живи енциклопедии на својот клуб, чувари на богатата усна традиција, подготвени да ја жртвуваат секоја добивка, секој час од сопственото време, секоја друга „љубов“ за да му бидат верни на својот тим.

Фудбалот, како еден од најпопуларните спортови во Италија, е застапен и во италијанската поезија и проза, како и во познатите италијански канциони. Џовани Арпино во 1977 година го печати својот роман *Azzurro tenebra* за кој бил инспириран од светскиот куп во Германија во 1974 година, каде што присуствувал како дописник за весникот *La Stampa*. Во овој роман зборува за националниот тим на Италија кој го претставил како тим составен од престарени и мрзливи фудбалери на кои им недостасува храброст. Еден од првите поети кои пишуваат за фудбалот е Умберто Саба и неговите пет поезии за фудбалот објавени во 1934 година. Во втората половина по војната многу други поети тргнале по стапките на Саба, како, на пример, Фернандо Ачители и неговата *La solitudine dell'ala destra* (1998) која е воедно и прва збирка поезија посветена целосно на фудбалот.

Фудбалот се споменува и во италијанските канциони, како што се, на пример, *Roma, Roma, Roma* (1973) од Антонело Вендита, *La leva calcistica della classe '68* (1982) од Франческо де Грегори, а од поновите пејачи е песната *Una vita da mediano* (1999) од Лучано Лигабуе.

2. Заемки од англискиот јазик во италијанската фудбалска лексика

Лексиката на еден јазик се збогатува преку создавање нови зборови од основниот, постојниот лексички фонд на јазикот со додавање одредени афикси на коренот на основниот збор или преку зајмување зборови од некој странски јазик.

Процесот на зајмување претставува предмет на интерес на многу лингвисти како во минатото така и во денешно време, а е резултат на меѓусебниот контакт на јазиците. Зборовите кои се позајмуваат од еден јазик и навлегуваат во употреба на друг јазик се нарекуваат заемки. Овој термин е општоприфатен во меѓународната лингвистичка терминологија. Во италијанскиот јазик терминот заемка (*prestito*) се појавува во 1952 година во делото на Таљавини „*Потеклото на неолатинските јазици*“ како лингвистички термин што означува техника на прифаќање странски лексеми. Заемките како производ на процесот на преземање на еден јазичен израз од еден странски јазик се јавуваат во оние случаи во кои во сопствениот јазик нема ознака за новонастанатата работа односно појава. Феноменот на заемање, карактеристичен за секој јазик, е резултат на некои екстралингвистички причини, како на пример: контактите меѓу луѓето кои можат да бидат од културен, воен или економски карактер, културната надмоќ што еден јазик ја има над другите, економичноста и јасноста на странскиот збор над домашниот, социолошко-психолошки причини и фактори на зајмувањето односно престижната вредност со странското изразување, техничката и културната меѓународна соработка на сите полиња, зголемената преводна дејност и политичката и економската испреплетеност на народите и сл.

Најголем број интернационални зборови се по потекло од латинскиот или старогрчкиот јазик. Во поново време англискиот јазик има централна улога во доставувањето на зборови и изрази. Англиските заемки во италијанскиот јазик постоеле и во 18 и 19 век, но во 20 век бројот на овие заемки драстично се зголемил и така англискиот јазик станува единствен јазик кој има најголемо влијание врз италијанската лексика. Англиски заемки се среќаваат во сите области, и тоа: како интегрирани заемки *intervista* (интервју), како неинтегрирани заемки *sport* (спорт), *golf* (голф), *match* (натпревар), *derby* (дерби) или како калки *calcio d'angolo* (корнер).

Англискиот јазик има најголемо влијание врз јазикот во фудбалот. Фудбалот како спорт се јавува во Англија во втората половина на 19 век, а оттаму е пренесен во Италија од страна на англиските трговци и морнари. На почетокот од овој век, во италијанската лексика сè уште биле во употреба домашните фудбалски термини и секоја употреба на англицизам била претходена од дополнителни објаснувања. Подоцна ситуацијата се сменила и во јазикот на фудбалот навлегле голем број англиски термини.

Заемките можат да бидат адаптирани или интегрирани во јазикот примател и неадаптирани или туѓи зборови. Посебен вид на заемка е калката која претставува буквален превод на збор или израз од друг јазик. Во италијанската фудбалска лексика најчесто станува збор за неадаптирани заемки и калки од англискиот јазик. Најголем дел од нив се т.н. луксузни заемки односно за нив постои еквивалент во италијанскиот јазик, а само мал дел се заемки од неопходност или заемки за кои не постои италијански синоним. Од неопходните заемки најмногу се среќаваат именките: *assist* (асистенција), *derby* (дерби или фудбалски натпревар меѓу две екипи кои се од ист град или ист регион), *pressing* (пресинг или агресивна одбрана која овозможува брза промена на резултатот и пресврт во играта) и сл. Луксузните заемки се многу застапени во италијанската лексика и иако за секој од нив постои соодветен еквивалент од италијанскиот јазик, Италијанците сепак се одлучуваат за употреба на англиските термини. Најчесто се среќаваат следните луксузни заемки: *back* наместо *terzino* (играч од третата линија чија задача е да ги контролира противничките шпиц играчи), *goal* наместо *rete* (погодок или гол), *leader* наместо *capolista* (првопласираната екипа), *match* наместо *gara*, *partita* (натпревар), *record* наместо *primato* (највисок постигнат резултат во некоја спортска активност). Исто така, во фудбалската лексика на италијанскиот јазик се среќаваат и голем број калки од англискиот јазик: *centravanti* претставува калка на *centre-forward* (центарфор или играч кој се движи претежно по средината на шеснаесетникот и кој поседува големи реализаторски способности), *segnalinee* или *guardalinee* е калка на англиската сложенка *linesman* (помошен судија), *area di rigore* е калка на *penalty area* (казнен простор или шеснаесетник) итн. Од наведените примери само кај сложенката *segnalinee* нема структурално совпаѓање, затоа што италијанскиот термин е составен од глагол и именка во множина, додека англискиот претставува сложенка составена од две именки. Кај останатите примери има и структурално и семантичко совпаѓање.

3. Изведени зборови

Во италијанскиот јазик формирањето на нови зборови по пат на суфиксација и префиксација е најпродуктивниот начин на создавање на нови лексички единици. Во јазикот на фудбалот лексемите најчесто се формираат од италијански зборови, како основа и одреден суфикс или префикс.

Кај именките *calcetto* (фудбалче) и *calciatore* (фудбалер) се јавува италијанската именка *calcio* (фудбал) како основа на новоформираните лексички единици. Во првиот пример го имаме деминутивниот суфикс *-etto*, додека во вториот пример се јавува суфиксот *-tore*. Со деминутивниот суфикс *-etto* се создаваат зборови кои припаѓаат на истата зборовна група.

Овие суфикси не го менуваат комплетно значењето на основниот збор, туку се носители на одредени нијанси во значењето. Најчесто изразуваат нешто во помала димензија. Суфиксот *-tore* претставува именски суфикс и означува вршител на дејство или некоја професија или занимање.

Суфиксот *-ista* е именски суфикс и тој е еден од најпродуктивните суфикси. Се користи за формирање именки кои ги означуваат фудбалерите или навивачите на некоја екипа, на пример, *milanista* (играч или навивач на Милан) или, пак, се јавува во значење на улогата на фудбалерот во фудбалот, на пример, *rigorista* (фудбалер кој е стручно лице во изведување удари од белата точка).

Префиксот *contro-* го среќаваме употребен со именки од италијанскиот јазик. Кај именката *contropiede* (противнапад) го среќаваме со значење на движење или спротивна насока.

Префиксот *neo-* е синоним на придавките *nuovo* (нов) и *moderno* (модерен). Во првиот пример го среќаваме употребен со придавка од италијанскиот јазик, додека во вториот пример е употребен со именка: *neopromossa* (екипа која преминала од лига од понизок ранг во лига од повисок ранг), *neointerista* (нов играч во екипата на Интер).

Во лексиката на фудбалот, исто така, се застапени голем број сложеници кои се формирани од италијански зборови, на пример, *calciomercato* (купопродажба на фудбалери на која присуствуваат претседателите и делегатите на екипите). Во оваа сложеника носител на значењето е зборот *mercato* (пазар, тргување). *Calcioscommesse* (обложување на фудбалски натпревари). Оваа сложеника се појавила во италијанските весници во почетокот на 80-тите години на минатиот век кога било откриено нелегално обложување на фудбалските натпревари, а во кое биле замешани и фудбалските асоцијации и фудбалерите. Носител на значењето на овој сложен збор е терминот *scommesse* (обложувања).

4. Кратенки и акроними

Кратенките не се пронајдок на 19 или 20 век, туку за нив се знае уште од античкиот период. Втиснатите натписи на плочите, монетите или медалјоните од минатото, како и ракописите од средниот век се најплодните извори и сведоци за потеклото на кратенките. Карактеристика на модерното време на работење е големиот прилив на кратенки и знаци од секаков вид и во сите области, пред сè во техниката, економијата, како и во природните науки. Тенденцијата кон сè побрзо, пократко и поедноставно води кон нови кратенки и кратки форми. Кратенките се зборови кај кои се забележува испуштање на последните слогови од оригиналната форма на зборот. Ваквото кратење на зборовите најчесто се прави од практични причини со цел да се олесни изговорот и графијата на многу долгите зборови и изрази.

Во фудбалската терминологија во италијанскиот јазик најмногу се користат кратенките *Inter* (кратенка на *Internazionale*), *Juve* (кратенка на *Juventus*) и *Samp* (кратенка на *Sampdoria*).

Акронимите се посебен тип кратенки составени од првите букви или првите слогови од некој сложен назив. Тие се специфичност на современата деловна јазична комуникација и се карактеризираат со релативно голема продуктивност, динамичност и непостојаност. Денес акронимите се составен дел на многу јазици, а посебно значење имаат за функционалните јазици.

Во фудбалската лексика на италијанскиот јазик акронимите се употребуваат како полнозначни зборови и наоѓаат голема примена во дневните спортски весници, спортските списанија, на интернет страниците посветени на спортот и фудбалот или пак може да се слушнат на радио и телевизиските преноси на фудбалските натпревари. Најзастапени се следните акроними: *AIA* (Associazione Italiana Arbitri = Италијанска асоцијација на судии), *AIC* (Associazione Italiana Calciatori = Италијанска асоцијација на фудбалери), *FIGC* (Federazione Italiana Giuoco Calcio = Италијанска фудбалска федерација), *c.t.* (commissario tecnico = техничкиот комесар), *d.g.* (direttore generale = генерален директор), *AC* (Associazione Calcio = фудбалска асоцијација), *AS* (Associazione Sportiva = Спортска асоцијација) и други.

5. Апелативи и етноними

Апелативите се зборови кои од граматичка гледна точка функционираат како општи именки кои можат да имаат значење и на прекар. Во лексиката на фудбалот за да се означат фудбалерите или навивачите на една екипа се користат имињата на фудбалските тимови на кои им се додава одреден суфикс и на тој начин имаат функција на апелатив. Па така, имаме: *gli atalantini* (играчите на Аталанта), *gli juventini* (играчите на Јувентус) и сл.

Карло Башета забележува дека за именување на фудбалерите, а во поново време и на навивачите, се користат и боите и карактеристиките на дресот на екипата: *gli azzurri* (сините или фудбалерите на Емполи и Наполи, како и фудбалерите на националниот тим на Италија), *i biancocelesti* (белосините или фудбалерите на Лацио), *i viola* (виолетовите или фудбалерите на Фиорентина).

Во јазикот на фудбалот многу интересна е и симбологијата, па за именување на фудбалерите се користат и амблемите на градовите од кои потекнуваат тимовите. Така, на пример, симбол на градот Фиренца е цветето крин, па според тоа фудбалерите на Фиорентина се нарекуваат *i gigliati* (кринови). Градот Трст на својот грб ја има алабардата и затоа фудбалерите на Триестина се нарекуваат уште и *gli alabardati* (алабарди).

Грифонот е симбол на Ценова, па го имаме називот *i grifoni* (грифони) за именување на фудбалерите на Ценоа и сл.

Фудбалската лексика изобилува и со голем број на етноними. Етнонимите се зборови кои означуваат име на народ или на жител на некое населено место, крај или земја. Тие се формираат со додавање на одредени суфикси на именката која означува име на нација, град, лично име, географска област и сл. На пример, *i labronici* (фудбалерите на Ливорно – името потекнува од латинскиот назив Labro, -onis, кое во едно писмо на Цицерон означува пристаниште на брегот на Тиренското Море кое од страна на хроничарите на Ливорно било поистоветено со истоимениот град), *i felsinei* или поретко и како *i petroniani* (фудбалерите на Болоња – првиот назив потекнува од античкото име на градот Болоња, Фелсина, а второто од заштитникот на градот, светецот *San Petronio*.), *i dorici* (фудбалерите на Анкона, а името го добиле од основачите на градот Анкона, Дорците).

5. Заклучок

Целта на нашето истражување беше да се анализираат лексичките фудбалски термини во италијанскиот јазик, бидејќи фудбалот претставува сфера на италијанското секојдневие и мора термилошки да се дефинира.

Она што е карактеристично за јазикот во фудбалот е неговата лексика која во најголем број е позајмена од англискиот јазик. Станува збор за термини кои се преземени од овој странски јазик во оригинална форма. Ова го објаснивме со фактот дека Англија е лулката на фудбалот, а исто така англискиот јазик се наметнува како светски јазик како резултат на глобализацијата и интензивирањето на контактите со англоамериканската култура. Само за мал дел англиски заемки не постои италијански еквивалент, додека останатите можат да се заменат со синоним од италијанскиот јазик. Меѓутоа, и покрај тоа, Италијанците почесто ги користат англиските термини под влијание на медиумите, а со цел да се привлече вниманието на читателот или гледачот, како и од престиж.

Италијанската фудбалска лексика изобилува и со новоформирани лексички единици кои се формирани од италијанска основа и италијанска наставка (суфикс или префикс), кратенки и акроними, апелативи и етноними. Проучувањето на фудбалските термини во ова истражување доведува до заклучок дека голем дел од зборовите и изразите кои се користат во фудбалот во италијанскиот јазик се резултат на процесите на јазичното зајмување.

Библиографија:

1. Бугарски, Ранко. (2001), *Јазици*. Скопје: Еин-Соф.
2. Саржоска, Александра. (2009), *Италијанизмите во македонскиот јазик*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
3. Bascetta, Carlo. (1962), *Il linguaggio sportivo contemporaneo*. Firenze: Sansoni.
4. Beccaria, Gian Luigi. (1973), *Linguaggi settoriali e lingua comune*. Milano: Bompiani.
5. Beccaria, Gian Luigi. (2002), *Italiano nuovo e antico*. Milano: Garzanti.
6. Berruto, Gaetano. (1995), *Fondamenti di sociolinguistica*. Bari: Laterza.
7. Zolli, Paolo. (1991), *Le parole straniere*. Bologna: Zanichelli.
8. Barba, Bruno. (2007), *Un antropologo nel pallone*, Roma: Meltemi.